

Themadag fokkerij en inteeltbeheersing bij schapen en geiten

Vanaf 2004/2005 was er een verplichte inzet van scrapie-ongevoelige fokklammeren, de zogenoemde rammenregeling, Deze regeling is in 2007 omgezet in een vrijwillige. Tijdens een themadag, georganiseerd door het Centrum voor Genetische bronnen Nederland (CGN) in samenwerking met het Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), Productschappen voor Vee, Vlees en Eieren (PVE), de SZH en het Platform voor de kleinschalige schapen- en geitenhouders, stond de inteeltbeheersing centraal, met in het bijzonder aandacht voor de mogelijke gevolgen van de rammenregeling voor deze inteelt.

Scrapie is na bse de belangrijkste bekende ziekte van de zogenoemde Transmissible Spongiform Encephalopathy (TSE). Bse leidde tot grote schade in de rundveehouderij in de jaren negentig en er was terecht grote vrees dat een grote bse-uitbraak, wanneer die niet te onderscheiden zou zijn geweest van scrapie, gelijke gevolgen voor schapen- en geitenhouders zou hebben. Door de schapen resistent tegen scrapie te maken zou dat onderscheid wel mogelijk zijn. Het is dan ook logisch dat met het aangifteplichtig worden van de ziekte in 1993 er gezocht is naar effectieve bestrijdingsmethoden. De bevinding dat resistente rammen en oaien in het bezit waren van het ARR-allel en niet van het VRQ-allel opende de mogelijkheid om scrapie met foktechnische maatregelen te bestrijden. De keuze om in eerste instantie te gaan voor een verplichte rammenregeling waarbij alleen homozygote rammen voor het ARR-allel werden ingezet, leidde tot veel discussie vanwege de beperkte beschikbaarheid van dit type ram bij met name de 'kleine' stamboeken en de angst voor inteelt. Fred van

Zijderveld van het Centraal Veterinair Instituut toonde in zijn inleiding aan dat de gecombineerde aanpak van ruiming van geïnfecteerde dieren en de rammenregeling goed had gewerkt. In figuur 1 is te zien dat in 2008 nog een 0,5 positief dier per 1000 geteste dieren werd gevonden. Volgens verwachting was het aandeel van dieren met het dubbele ARR-gen toegenomen, en wel van 20 naar 30%. De verwachte verwantschap tussen dieren nam in die periode ook toe. Jack Windig van het Animal Breeding and Genomics Centre (ABGC) vermeldde in zijn lezing dat bij het Friese melkschaap de verwantschap bij dieren met het dubbele ARR-gen 13,7% bedroeg en zonder het ARR gemiddeld 0,7. Hij was ook gelukkig met het vrijwillig worden van de regeling in 2007, zodat een geleidelijker aanpak mogelijk wordt door bijvoorbeeld rammen te gebruiken met een enkel ARR-gen of rammen zonder het VRQ-allel. Het laatste wordt met name bepleit door het Drents Heideschaap, stamboek.

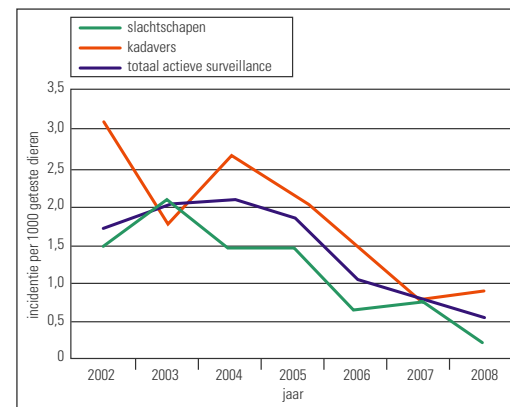
Scrapie zal ook de komende jaren nog de nodige aandacht vragen, bleek uit een korte

bijdrage van Eric Piercy van LNV. Er komt vanuit Brussel nieuwe regelgeving om te voorkomen dat melk van besmette kuddes in veevoeder terecht komt en dat deze melk op de een of andere manier gebruikt wordt voor menselijke consumptie. Met name Frankrijk is een grote voorstander van stringente regelgeving die ook zijn gevolgen voor langere tijd heeft voor de Nederlandse melkschapen- en melkgeitenhouder. Het loont dan ook om het fokprogramma gericht op het fokken van scrapieresistente schapen door te zetten.

Inteelt

Het thema inteelt werd ingeleid door Piter Bijma en Jack Windig van het ABGC. Piter verklaarde de achtergronden, waarbij hij benadrukte dat inteelt leidt tot minder vitaliteit en lagere vruchtbaarheid. Bij het

Figuur 1 – Incidentie scrapie in de periode 2002-2008

Figuur 2 – Rammencirkel bij het Heideschaap

Lam met kromme pootjes

Schotse schape was bijvoorbeeld geconstateerd dat bij een vader x dochter paring, het lichaamsgewicht van de nakomelingen 12% lager was, het aantal lammeren 20% lager en de levensduur 8% korter. Volgens hem is niet het niveau van inteelt belangrijk, maar wel de snelheid waarmee de inteelt toeneemt. De inteelttoename mag niet meer zijn dan 0,5% per generatie. Verder brengt inteelt een toename van de erfelijke gebreken. Bij de schape zijn dat bijvoorbeeld erfelijke blindheid en kromme pootjes.

Jack Windig ging in zijn bijdrage in op het voorkomen van inteelt. De door hem toegepaste rammencirkel (zie figuur 2) kan daarbij een belangrijke rol spelen. Het principe van de rammencirkel, waarbij ieder jaar de rammen volgens een vast schema verhuizen van de ene kudde naar een andere kudde van hetzelfde stamboek, wordt vooral toegepast bij de Heideschape. In een rammencirkel wordt bereikt dat rammen een geringe verwantschap hebben met de te dekken oaien en per ram ongeveer twintig oaien worden gedekt. Het grote aantal gebruikte rammen zorgt voor een toename van de inteelt van minder dan 0,5%.

In de middag waren er inleidingen van Anton Bosgoed van het Swifter Stamboek, Gijsbert Six van de Nederlandse fokkerverenigingen Het Drentse Heideschaap en de Schoonebeekers, Gerrit Pastink van Het Stamboek Het Veluws Heideschaap en Henk Slaghuis over een fokplan voor Schoonebeekers. Bij de meeste inleiders vormde de rammencirkel de basis om inteeltproblemen te voorkomen. Anton Bosgoed gaf ook mooi aan hoe sinds 2002 effectief het erfelijk gebrek kromme pootjes is aangepakt in goede samenwerking met alle kennisinstituten en een grote inbreng van Jack Windig bij het oplossen van het probleem.

Mat Nijssen van de Nederlandse Schape Fokorganisatie (NSFO) toonde in zijn bijdrage aan dat voor de Texelaars een rammencirkel niet noodzakelijk is. Hier zorgt een grote populatie met een kleine 20.000 gedekte oaien door 1300 rammen voor de gewenste variatie in genetische achtergrond. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hier de jaarlijkse toename van de inteeltcoëfficiënt slechts 0,09% is. Uitstekend georganiseerd door de NSFO.

Registratie

In de bijdrages van Jolanda Roelfsema van het projectbureau 'Behoud Nederlands Erfgoed' van de SZH en Johannes Tichelaar van de Landelijke Fokkersclub Nederlandse Landgeiten (LFNL) kwam onder meer naar voren dat de registratie van de schape en geiten van de kleine rassen een knelpunt vormen. Gezamenlijk hebben zij een project gestart om online data-invoer door de geitenhouder mogelijk te maken. Dit project zal het komende jaar worden uitgevoerd en kan dan ook prima inspelen op de invoering van I&R per 1 januari 2010. De grote uitdaging hierbij zal zijn om de in het I&R-systeem opgeslagen data van alle dieren te gebruiken voor de foktechnische administratie. Het in de rundveehouderij toegepaste principe, dat houders slechts eenmaal geboortedata aan een computersysteem doorgeven, zou ook toegepast moeten worden in de geiten- en schapehouderij. Hiermee is het in principe mogelijk de actieve fokpopulatie van oaien en geiten uit te breiden, wat ook een bijdrage levert aan het verminderen van inteelt.